

GAN
ALEF
BET
GIMMEL
DALET
HEE
WAW

welkom, voel je thuis!

Mits-wat? Mitswot! Deel 2: Hachnasat Orchiem - Gastvrijheid (groep 7 en 8)
Met dank aan Leila Notoadikusumo van de joodse basisschool Rosj Pina voor feedback en ideeën.

Dit werkboekje is onderdeel van het landelijke JELED leerplan voor joodse les aan kinderen.
Meer informatie: www.jeled.net of henny@nik.nl

J.E.L.E.D. Jewish European Learning Experience Dot.net

In dit werkboekje ga je leren wat **הַכְנָסַת אֹרְחִים** *hachnasat orchiem* (gastvrijheid) inhoudt en hoe je deze mitswa kunt doen. Hachnasat orchiem betekent letterlijk: het binnenhalen, verwelkomen van gasten. Het is een mooie joodse traditie om gasten op een vriendelijke manier te ontvangen en ze te laten merken dat je blij bent met hun bezoek.

We zijn allemaal wel eens bij iemand op bezoek, en vinden het dan prettig als we het gevoel krijgen dat iemand echt blij is dat je er bent.

Omgekeerd ontvangen we zelf ook gasten. Op een verjaardagsfeestje, of met sjabbat. Maar ook voor een klasgenoot die op woensdagmiddag bij jou komt spelen, kun je de mitswa van hachnasat orchiem doen. Door ervoor te zorgen je dat hij of zij zich welkom voelt bij jullie thuis.

Hachnasat orchiem is dus een mitswa die twee kanten heeft: degene die op bezoek komt (de gast) en degene die het bezoek ontvangt (de gastheer of gastvrouw).

OPDRACHT 1

» *Je mag deze opdracht naar keuze of alleen of samen met een klasgenoot maken. Bespreek samen de antwoorden.*

☆ Omschrijf in je eigen woorden wat gastvrijheid volgens jou inhoudt. Wat zou je kunnen doen om er voor te zorgen dat iemand, bijvoorbeeld een klasgenoot, zich bij jullie thuis op zijn gemak en welkom voelt?

☆ Is er iets, waarvan je het fijn vindt dat er rekening mee wordt gehouden, als jij zelf bij iemand op bezoek bent?

OPDRACHT 2 Kamtsa en Bar Kamtsa

» Lees dit verhaal over (on)gastvrijheid uit de Talmud en beantwoord de vraag.

Feest

Er was eens een man die een groot feest gaf. Hij nodigde niet alleen al zijn vrienden uit, maar ook de joodse geleerden en andere belangrijke mensen van de stad. Toen de lange gastenlijst klaar was en de man zeker wist dat hij niemand vergeten had, riep hij zijn bediende. 'Zorg ervoor dat je iedereen op deze lijst persoonlijk uitnodigt. Zeg dat ik me heel vereerd zou voelen als ze mijn gasten op het feest willen zijn'.

De bediende ging meteen op weg. De meeste mensen waren blij met de uitnodiging en zeiden dat ze zeker zouden komen. Maar toen vergiste de bediende zich. Hij bezorgde de uitnodiging die voor Kamtsa bedoeld was, bij iemand die een naam had die daar veel op leek: Bar Kamtsa. Die was heel verrast. Hij wist dat degene die het feest gaf hem helemaal niet mocht. Daarom vroeg Bar Kamtsa voor de zekerheid: 'is deze uitnodiging echt voor mij bedoeld?'. 'Natuurlijk,' antwoordde de bediende. 'Mijn baas zou zich heel vereerd voelen als u de uitnodiging accepteert en naar het feest komt'. Bar Kamtsa was blij en dacht: 'Misschien wil hij het op deze manier goed maken.'

Weg jij!

De avond van het feest brak aan en de mensen kwamen naar het huis van de gastheer. In de tuin stond een enorme tent, die prachtig was versierd. Bedienden liepen af en aan met grote schalen vol met de heerlijkste hapjes.

De gastheer liep stralend rond op het feest en begroette iedereen hartelijk. Maar ineens betrok zijn gezicht als een donderwolk. 'Wat doet die Bar Kamtsa hier? Hoe durft hij!' snauwde hij tegen de bediende die de uitnodigingen bezorgd had. Die trok bleek weg. 'Ik denk dat ik me vergist heb,' mompelde hij. 'Zorg ervoor dat hij meteen vertrekt!', brieste de gastheer.

Zodra Bar Kamtsa hoorde dat hij niet gewenst was, ging hij naar de gastheer toe en vroeg om te mogen blijven. 'Ik begrijp dat er een vergissing is gemaakt, maar zet me er alstublieft niet uit. Alles wat ik eet of drink, zal ik zelf betalen'. De gastheer werd nog bozer. 'Wegwezen jij!' riep hij. 'Doe me toch die schande niet aan waar iedereen bij is. Ik zal de helft van het feest betalen', smeekte de arme man. Maar de gastheer hield voet bij stuk, zelfs toen Bar Kamtsa aanbood om de kosten van het hele feest op zich te nemen. 'Smijt die Bar Kamtsa er uit! Nu! Meteen!' schreeuwde de gastheer. Voor de ogen van alle aanwezigen werd Bar Kamtsa weggestuurd van het feest.

De gevolgen...

Bar Kamtsa was niet alleen woedend op de gastheer maar ook heel erg teleurgesteld in de joodse geleerden en de belangrijke mensen van de stad. Die hadden alles gehoord en gezien, maar niemand had het voor hem opgenomen. Daarom ging hij naar de Romeinen en vertelde allerlei roddels over het joodse volk. Korte tijd later besloten de Romeinen om het beet hamikdasj te verwoesten.

Dit verhaal laat zien hoe het niet moet – en wat de gevolgen kunnen zijn. Wat zou Bar Kamtsa volgens jou het allerergste hebben gevonden?

De Tora leert ons hoe je de mitswa van hachnasat orchiem op een goede manier kunt doen. Avraham en Sara zijn het voorbeeld van een goede gastheer en gastvrouw. Terwijl Avraham op een heel warme dag bij de ingang van zijn tent zit, ziet hij plotseling drie mannen. Ondanks dat hij ze helemaal niet kent, rent Avraham de mannen tegemoet en nodigt ze uit om iets te eten en wat uit te rusten in de schaduw van de boom. Sara gaat meteen aan de slag om een lekkere maaltijd te maken.

OPDRACHT 3

» Lees Bereesjiet 18 pasoeek 4 en 5

4 Ik zal wat water laten halen	יִקַּח נָא מַעַט מַיִם
Zodat jullie je voeten kunnen wassen,	וְרָחַצוּ רַגְלֵיכֶם
rust intussen lekker uit onder de boom.	וְהִשְׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ.
5 Ik haal wat brood,	וְאָקַחָה פַּת־לֶחֶם
dan kunnen jullie een beetje bijkomen	וְסִעְדוּ לְבַבְכֶם
voordat jullie weer verder reizen....	אֲחֵר תַּעֲבְרוּ....

☆ Wat **beloof**t Avraham zijn onverwachte bezoek?

» Lees het vervolg (Bereesjiet 18 pasoeek 6, 7 en 8)

6 Avraham haastte zich naar de tent, naar Sara en zei: vlug, neem drie maten fijn meel, kneed het en bak er koeken van.	וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֵהָלָה אֶל שָׂרָה וַיֹּאמֶר מַהֲרִי שְׁלֵשׁ סָאִים קִמַּח סֹלֶת לּוֹשִׁי וַעֲשֵׂי עֲגוֹת.
7 Avraham rende naar het vee, nam een jong en mals kalf, en gaf het aan een jonge bediende om klaar te maken.	וְאֵל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בְּרִבְקָר רֶדֶד וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל הַנַּעַר וַיְמַהֵר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ
8 Hij pakte boter, melk en het gebraden vlees zette het voor ze neer, en hij bleef bij ze, terwijl ze aten onder de boom.	וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחֵלֶב וַיְבַרֵּךְ אֶת הָאֵשׁ עֲשֵׂה וַיִּתֵּן לְפָנֵיהֶם וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ

☆ Wat **doet** Avraham in werkelijkheid, om het zijn gasten naar de zin te maken?

☆ Waarom zou hij ze niet van te voren hebben verteld, wat hij allemaal van plan was?

***OPDRACHT 4**

» Lees het begin van Bereesjiet 21:33

Hij (= Avraham) plantte een tamarisk in Beer Sheva וַיִּטַע אֶשְׁל בְּבֵאֵר שֶׁבַע

Een tamarisk is een boom, die weinig water nodig heeft. De vele bladeren zorgen voor een heleboel schaduw.

Tamarisken zijn dus ideale bomen voor de droge en warme woestijn omgeving van Beer Sheva.

Tamariskboom

☆ Hoe heet een tamarisk in het Ivriet?

(Tip: zie de pasoek!)

» Lees deze uitleg

Rabbi Nechemja zegt: een אֶשֶׁל (*esjel*) is geen boom, maar een herberg. Avraham ontving zijn gasten met אוֹכַל וְשָׁתָה לֵינָה *ochel, sjetia, lina*: eten, drinken en overnachting.

☆ Waarop baseert rabbi Nechemja aan deze uitleg? (Tip: kijk goed naar de letters van אֶשֶׁל)

Volgens de joodse geleerden kunnen we uit de manier waarop Avraham en Sara hun gasten ontvangen, een belangrijke les leren, namelijk:

Zeg weinig, maar doe veel אָמַר מְעַט וַעֲשָׂה הַרְבֵּה

☆ Leg uit wat de joodse geleerden hiermee bedoelen:

Gastvrijheid is een van de mitswot waarvoor geen limiet is – hoe vaker, hoe beter dus! Net als veel andere mitswot *been adam lechawero* (tussen mens en medemens) staat de mitswa van **הַכְנִסַת אֲרֻחַיִם** niet rechtstreeks in de Tora. De meeste van deze mitswot worden afgeleid van deze pasoek uit Wajikra:

Zoals we in het voorbeeld van Avraham hebben gezien, geldt hachnasat orchiem niet alleen voor je eigen familie en vrienden (dan is het eigenlijk vanzelfsprekend), maar ook voor mensen die je nooit eerder hebt ontmoet. Het is bijvoorbeeld een mooi gebruik om onbekende mensen mee te vragen uit sjoel. Behalve een gezellige sjabbat of jomtov maaltijd geef je gasten ook een gevoel van thuis. Daarmee versterk je de verbondenheid van het joodse volk: eigenlijk zijn we één grote familie!

Iedereen kan hachnasat orchiem op zijn eigen manier doen. Een paar tips van de joodse geleerden:

- Voor gastheren en gastvrouwen:**
- * Doe zelf open en begroet het bezoek bij de voordeur
 - * Bied iets te drinken en te eten aan, ook wanneer iemand onverwacht komt
 - * Wees vriendelijk en belangstellend, verdeel je aandacht over alle gasten
 - * Begeleid je gasten naar de deur, zwaai ze uit of loop een stukje mee
- Voor gasten:**
- * Maak complimenten, bijvoorbeeld over het eten, een bijzonder voorwerp, mooie bloemen in de tuin of op het balkon...
 - * Wees vriendelijk en toon belangstelling

OPDRACHT 5

» In het bensjen staat een speciale beracha voor de gastheer en/of de gastvrouw. Hier zie je een deel van een Sefardische **בִּרְכַת הָאֲרוּחַ** *birkat ha oreach*, de 'beracha van de gast'.

Dat jullie tafel altijd vol mag staan met delicatessen,	וְיִסְדַּר בּוֹ כָּל מַעֲדָנֵי עוֹלָם
zoals de tafel van Avraham Avienoe,	וְיִהְיֶה כְּשִׁלְחָנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ
en dat het nooit aan iets goeds aan zal ontbreken....	וְאֵל יַחְסֹר מִמֶּנּוּ כָּל טוֹב
In vreugde en blijdschap, alle dagen,	שֶׁשׁ וְשִׂמְחָה כָּל הַיָּמִים
in rijkdom en respect, voor eeuwig en altijd.	בְּעֶשֶׂר וְכָבוֹד מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם

- ☆ Aan een *birkat haoreach* kun je zelf nog andere wensen toevoegen. Schrijf hieronder een mooie beracha voor een gastheer en/of gastvrouw:

Extra: vertaal je beracha in het Ivriet!

Veel culturen hebben gewoonten rondom gastvrijheid. Zo blijft de gastheer in Indonesië net zolang zelf mee eten, totdat zeker is dat de gasten echt genoeg hebben gehad. In Zwitserland laten mensen die een berghut hebben, deze altijd open, met water en voedsel. Iedereen die onverwacht in de bergen moet overnachten, kan er gebruik van maken.

- ☆ Ken jij een bijzondere gewoonte van gastvrijheid (misschien wel uit jullie familie)?
-

- » Hier zie je een voorbeeld van gastvrijheid uit de tijd van het beet hamikdasj:

In Jeruzalem was het de gewoonte om tijdens de maaltijd een doek aan de voordeur te hangen. Iedereen was dan welkom om aan te schuiven en mee te eten. *Baba Batra 93b*

In Jeroesjalajiem waren vooral tijdens Pesach, Sjavo'e'ot en Soekot altijd veel mensen uit andere delen van Israël (of zelfs uit het buitenland) aanwezig. De bewoners zorgden er voor dat iedere 'vreemdeling' die dit nodig had, een plekje aan tafel kreeg. Een bijzondere manier om als stad de mitswa van hachnasat orchiem te doen en bezoekers welkom te heten!

Tegelijkertijd deden de bewoners ook nog een andere mitswa, die nauw verbonden is met hachnasat orchiem, namelijk *מְאָכִיל רְעֵבִים*. *Ma'achiel re'eeviem* houdt in dat je er voor zorgt, dat wie honger heeft, te eten krijgt.

OPDRACHT 6

- » De mitswa van ma'achiel re'eeviem gaat niet alleen over heel lang geleden, of arme, verre landen. *Bekijk dit filmpje van Klokhuis: Hoe zo, armoede?*
<http://www.hetklokhuis.nl/tv-uitzending/2115/Voedselbank>

(15 minuten. 4.18-6.48 (extra filmpje) en 10.45-13.00 (lied) kunnen eventueel worden overgeslagen)

☆ Hoe is de Voedselbank ontstaan? Wie maken er gebruik van?

☆ Wat zijn volgens dit filmpje de twee belangrijkste functies van een Voedselbank?

1 _____

2 _____

In een buurtmoestuin kunnen bewoners samen aan de slag met het kweken van groenten, fruit en kruiden. De hele opbrengst van deze moestuin op de Amsterdamse Zuidas gaat naar de Voedselbank.

Mensen kunnen honger hebben, omdat hun inkomen te weinig is om voldoende eten te kopen. Maar de mitswot van *hachnasat orchiem* en *ma'achiel re'eeviem* gelden ook mensen die gevlucht zijn naar een ander land. Bijvoorbeeld omdat het in hun eigen land te gevaarlijk is.

Uit onze eigen joodse geschiedenis weten we helaas maar al te goed wat het betekent om ergens een vreemdeling of vluchteling te moeten zijn, en helemaal opnieuw te moeten beginnen.

In Sjemot 22:20 leert de Tora ons, dat we vreemdelingen niet mogen **beledigen** en ze niet **in het nauw** mogen brengen. Beledigen wordt uitgelegd als uitschelden of op een heel negatieve manier over vreemdelingen praten ('het zijn allemaal halve criminelen'). Dat je iemand niet in het nauw mag brengen, betekent dat er gezorgd moet worden voor de eerste levensbehoeften, net zoals Avraham bij zijn gasten deed.

De Tora voegt hier aan: want jullie zijn zelf ook vreemdelingen in een ander land geweest – je weet dus uit eigen ervaring hoe zo iemand zich voelt! Om dit niet te vergeten, zijn er feestdagen die ons hier aan herinneren. Zoals Soekot, wanneer we in een soeka, een tijdelijk huis, wonen.

פִּי גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
... want jullie zijn zelf vreemdelingen
geweest, in het land Egypte.

Sjemot 22:20

» Hier zie je ander voorbeeld van gastvrijheid:

Voordat hij ging eten, deed Rav Hoena altijd de voordeur open en riep:
'laat ieder die honger heeft, binnen komen en met ons mee eten!' Ta'aniet 20b

☆ Op welk joods feest zeggen we precies hetzelfde als Rav Hoena? Waarom juist dan?

OPDRACHT 7

» Lees het verhaal 'Gevlucht voor oorlog' over Samouil uit Damascus. Bekijk ook het filmpje. Samouil woont nu samen met zijn ouders, broer, zus en oma in Nederland.
<http://www.samsam.net/gevlucht-voor-oorlog/>

☆ Wie hielpen Samouil om zich thuis te voelen in Nederland? Hoe?

☆ Waar moest Samouil het meest aan wennen?

KLASSENOPDRACHTEN

» Kies uit een van deze opdrachten

1 Zoek een initiatief in jouw stad over gastvrijheid. Maak er een presentatie over (jullie mogen zelf kiezen hoe) en vertel er over in de klas. Bedenk een manier samen met de klas dit project te steunen. Je mag ook een project in Israël kiezen.

2 Maak een welkomstposter (kies zelf waarvoor: de deur van het klaslokaal, jullie huis, je kamer of wat je maar wilt).

